

ברכת המזון (14)

שהוא בלי שיעור וגבול, "הטוב כי לא חלו רחמיו", מי לא יכיר ויבין, שכל תכלית האכילה היא בשביל ברכת המזון. ההנחה שברכת המזון היא בשביל האכילה, היא הפיכת הקערה על פיה. היא העמדת האדם וצרכיו ותאוותיו ורצונותיו במרכז. מה נפלאו דברי חז"ל שהרשעים מתקיימים על אלוהיהם, "ופרעה חולם והיה עומד על היאור", והצדיקים אלוהיהם מתקיימים עליהם, "והנה ה' נצב עליו". החילוק בין צדיק לרשע הוא, שהרשע מעמיד את עצמו במרכז, הכל בשבילו, עד שגם האלוה שלו בשבילו. הצדיקים, כל עולמם בשביל אלוהיהם, עד שהם נושאי המרכבה, והנה ה' ניצב עליו. והן דברי הרמב"ן על הפסוק "ואותו תעבדו", שיהיו כל מעשיו לשם שמים, ויתכוין בכל צרכי הגוף למקרא שכתוב "אהללה ה' בחיי". ומה שייכות מקרא זה לכאן? מתבאר לנו יסוד חדש: לא כשחיים צריך להלל, אלא שכל החיים הם כדי להלל, אהללה ה' בחיי, עבור זה חיים. זוהי הראייה הנכונה, כשגלגלי העגלה מוצבים ארצה.

רבי ירוחם לייבוויץ "הגדת גדולי תנועת המוסר"

פרנסנו וכלכלנו

מספרת הגמרא (ב"ב ח. א): רבי פתח אוצרות בשני בצורת, אמר: יכנסו בעלי מקרא, בעלי משנה, בעלי הלכה, בעלי הגדה, אבל עמי הארץ אל יכנסו, דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס, אמר לו: רבי פרנסני, אמר לו: בני, קרית? אמר לו: לאו. שנית? אמר לו: לאו. אם כן, במה אפרנסך? אמר לו: פרנסני ככלב וכעורב, והדבר תמוה, אם עמי הארצות ראויים שיפרנסו ויאכילו אותם, כלום הכלבים והעורבים ראויים לכך? היעלה על הדעת שרבי יעדיף להאכיל כלבים וחיות רעות מאשר בני אדם אפילו הם עמי ארצות? כאשר אדם רואה לפניו כלב רע המזיק לבריות, לא יחוס עליו להאכילו ולדאוג למחיתו, שהרי עלול לנשוך ולהזיק, ומהיכתי תיתי שהוא מחויב להצילו.

אולם אף על פי שמצד עצמו אין הכלב ראוי שיצילוהו ויאכילוהו מ"מ מצד "זכות אבות" ראוי הוא לכך, שהרי בעת יציאת מצרים נהגו הכלבים ב"צדקות" ו"לכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו" (שמות יא. ז), ועל כן צותה התורה (שם כב. ל): "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", לימדך הכתוב שאין הקב"ה מקפח שכן כל בריה... אמר הקב"ה תנו לו שכרו (רש"י). נמצא שלא רק הכלבים שביציאת מצרים ראויים שיפרנסו ויאכילו, אלא בזכותם יהנו גם כל כלבים שיבואו בדורות הבאים. והנה אצל העורבים המצב הפוך, בעת המבול חטא העורב בתיבה בסרבו לצאת מן התבה

מה ענין הודאה על הארץ לברכת המזון

נודה לך ה' אלוהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה מדוע תקנו חז"ל ברכת הארץ וברכת בונה ירושלים, בתוך ברכת המזון מיד לאחר הזן? מה עניינם כאן? יש לומר משום שצריך ברכת המזון תלוי בארץ: שהרי לאחר חטא אדם הראשון נאמר "ארורה האדמה", וידוע שאין ארור מתדבק בברוך, ולכן אי אפשר לברך עד שייצא המזון מכלל ארור לברוך, וזה קרה בכניסת ישראל לארץ, כי עד עז היתה הארץ תחת שלטון הכנענים הארורים, וכשעברה לישראל יצאה מכלל ארור ונכנסה לכלל "ארץ טובה.... אשר לא במסכנות תאכל בה לחם", ולכן עד שנכנסו לארץ לא בירכו אלא על המן, שהיה לחם מן השמים, כי אז עדיין לא היה לחם מן הארץ שהיה ראוי לברכה. ועל ידי הכניסה לארץ, התברר גם המזון שבחוף לארץ, כמו שנאמר (דברים יא. יב) "ארץ אשר ה' אלוהיך דורש אותה" ובשבילה דורש כל הארצות, ולכן גם עתה בגלות אנו מברכים על הארץ, כי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל, ללמד על הכלל כולו יצא.

כמוצא שלל רב "ברכת המזון" בשם השפת אמת

התורה קודמת לחיים

על תורתך שלמדנו... ועל חיים חן וחסד שחוננתנו

נשים לב לסדר ההודאות: קודם על התורה, ורק לאחר מכן על עצם החיים. ואכן היה אומר הגאון רבי יוסף שלמה כנהמן הרב מפוניבז', חייב אדם לחוש ולהרגיש שההודאה "על תורתך שלמדנתנו" קודמת להודאה "על החיים חן וחסד שחוננתנו", ומכיון שבלי תורה, אין חיים. וכן הם דברי רבינו יונה (בפרושו למסכת אבות ג. י), שם נאמר ששינה של צהרים ושיחת הילדים מוציאים את האדם מן העולם, כי על מה נברא נאדם? אך לעסוק בדברי תורה, ואם לוקח הוא דברים כאלה, למה לו חיים. *כמוצא שלל רב "ברכת המזון" בשם השפת אמת*

האכילה כולה נתקנה עבור ברכת המזון

ועל אכילת מזון

מושגינו המעוותים הרי הם פליאה עצומה, העניינים מונחים בהבנתנו כעגלה שאופניה למעלה. הנה, מורגלים לומר שכשאוכלים יש לברך, אבל אם אדם יברך פעם אחת ברכת המזון כתיקונה, בכוונה, מיד יבין ויכיר את האמת: לא כשאוכלים צריך לברך, אלא האכילה כולה נתקנה עבור ברכת המזון. כי אם מכזית דגן יוצאת כל ההכרה האמורה בה: "ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו", והרי צריך לומר "ובטובו חיינו", ובאמירת "מטובו" לא סגי, אלא בטובו, בכל טובו,

הלכה: כיבוד אב ואם: חיוב אשה נשואה בכיבוד ומורא אב ואם

כתב השו"ע (יו"ד סי' ר"מ סי"ז): אחד איש ואחד אשה שוין בכבוד ומורא של אב ואם, אלא שהאשה אין בידה לעשות, שהיא משועבדת לבעלה, לפיכך היא פטורה בכבוד אב ואם בעודה נשואה, ואם נתגרשה או נתאלמנה חייבת. כתב הפסקים ותשובות (אות מח): וכתב הש"ך שאם אין בעלה מקפיד חייבת האשה בכל דבר כמו האיש, וכפי המבואר בשו"ע שכל הפטור שלה הוא מחמת שמשועבדת לבעלה, ואם הבעל לא גילה דעתו אם הוא מקפיד, תולים שאינו מקפיד ותעשה לאביה קודם. ועוד מצינו בספר חסידים, שאם הבעל טוב, יאמר לאשתו לעשות צרכי אביה קודם.

ספר "פסקים ותשובות"

פתגם: הנדיבות, פשרה בין קמצנות לפזרנות
ספר "שמחלה"

חקירה: דבר שאינו ברשותו
החיסרון בקונה, שלא יכול לקנות אותו, או במקנה שלא יכול להקנות (נתיבות סו-א, קובץ שיעורים קידושין צג)
"ספר קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: בגלל אותו יצר הרע
בילדותו היה רבי ר' הרשליה מאחר לפעמים לחדר והמלמד היה מטיף לו מוסר ומוכיחו על כך. פעם אמר לו: צא ולמד מילדי המשכילים המזדרזים לקום לבית הספר ולעולם אינם מאחרים. השיב הרשליה ואמר: אותו יצר הרע שמזרז אותם ללכת לבית הספר, הוא שמקשה עלי לקום בבוקר כדי למהר אל החדר.
ספר "חד וחלק" חלק א' (דף טו)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאט. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר.

לראות הקלו המים. האם ראוי הוא שיאכילהו נח וידאג למחיתו במסירות נפש רבה כפי שנהג עם שאר בעלי חיים בתיבה? אמר הקב"ה לנח: אמנם מצד עצמו אין העורב ראוי לכך, אבל בסוף כמה דורות עתידים בניו העורבים לכלכל את אליהו הנביא בעת שהסתתר בנחל כרית (מלכים א. יז. ד). ועל כך כבר אמרו חז"ל (סנהדרין קד.א): ברא מזכה אבא.

בא אותו תלמיד לפני רבי ואמר לו: פרנסני ככלב וכעורב, נכון, אני מצד עצמי אינני ראוי שתפרנסני, כי לא קריתי ולא שנית, אבל פרנסני ככלב, שמא יש בי זכות אבות, שאחד מאבותי ואבות אבותי היה צדיק ועסק במקרא ובמשנה ובגמרא, ואף אם אין לי זכות אבות, בכל זאת פרנסני כעורב, שמא יצא מזרעי איזה בן צדיק שיעסוק בתורה, ובזכותו ראוי שתפרנסני.
ומתוך האור "הגדה של פסח"

רחם נא וכו' על ירושלים וכו' ועל מלכות דוד וכו' ועל הבית הגדול וכו'
מצינו ג' דברים שמבקשים עליהם בברכה על ירושלים. ציון, מלכות בית דוד, ובית המקדש. ויש ליתן את הדעת מדוע נכללו שלושתם בברכת בנין ירושלים ומדוע יש הכרח לבקש עליהם כשמבקשים על בנין ירושלים. והנה פשוט שהבקשה לרחם על ירושלים היא, שהקב"ה ישוב ויבנה את ירושלים בנין שלם, וכעין שמבקשים בשמונה עשרה 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברתה' וזה יתקיים רק כאשר תהיה ירושלים שלמה עם כל אשר נאמר בה. וכדאיתא בגמרא (ברכות דף מח:): דכל שלא אמר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו, וביאר הרמב"ם (בפרק ב' מהלכות ברכות ה"ד): שהטעם בזה הוא משום שאין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד. ומעתה מכיון שמקום המקדש הוא ירושלים, וכמו כן מלכות בית דוד מקומה בירושלים, וידוע ש'ציון' היא הסנהדרין אשר מקום מושבם הוא בלשכת הגזית אשר אף הוא בירושלים, ואשר על כן כל אלו מהווים חלק מבנין ירושלים השלמה. ועל פי זה מובנת הבקשה **רחם על ירושלים עירך**, ובה ועל ציון משכן כבודך דהיינו מושב הסנהדרין בלשכת הגזית, ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, יען רק בהשלמה כל שלושת הדברים האלו תהיה ירושלים שלמה.
ספר "חיים של ברכה" על ברכת המזון

